

Dette er en oversettelse av den fastsatte læreplanteksten. Læreplanen er fastsatt på Bokmål

Vihtiestamme 18.09.13

Faamosne 01.08.2013 raejeste

Faamosne 31.07.2021 raaajan

Utgått

Ulmie

Aktene demokrateles siebriedahkesne desnie aarvoeh goh ektiebarkoe jïh seammavyörtegsvoete vihkales prinsihph. Dïhte mij lea barkoen jargnesne siebriedahkefaagine lea goerkese jïh iedtje vihkales almetjereaktaj bijre, demokrateles aarvoeh jïh mïrrestalleme. Faage edtja skreejredh eadtjohkelaakan meatan årrodh siebriedahkesne jïh demokratijesne, jïh dâåjrehtimmieh destie vedtedh.

Almetjh Leah hammoedamme dehtie kultuvreste gusnie byjjenieh, jïh daate vuajnoeh, daajroeh jïh dahkoeh tsevtisie. Tsiehkïem buerebelaakan guarkedh dan persovneles jielede jïh siebriedahkejielede gaskem mahta viehkïehtidh gellievoetem siebriedahkevuekine jïh jieledevuekine jâåhkesjidh. Siebriedahkefaagesne goerkese mïrrestallemistie jïh seammavyörtegsvoeteste lea jargnesne. Daan sjïekenisnie lea daajroe kultuvri bijre Saepmesne meatan, jïh saemiej tsiehkïe goh aalkoe-almetjh. Daajroe veartenen jeatjah aalkoe-almetji jïh unnebelåhkoej bijre lea aaj vihkales.

Goh almetjh libie meatan aktene histovreles ektiedimmesne, jïh gellie heannadimmieh histovrijesne Leah siebriedahke-evtiedimmiem tsevtseme. Siebriedahkefaagesne learohkh edtjeh lieredh dan kultuvrelle gellievoeten bijre veartenisnie åvtesne jïh daelie, jïh lieredh aerpïevuekien jïh daaletje tïjjen bijre ussjedidh. Faage edtja tjetskiesvoetem gåaskodh aerpïevuekien daajroen bijre. Faagesne lea daajroe dan gaajhkesaemien bijre, dïhte sæjhta jiehtedh saemien kultuvre abpe Saepmesne. Faage edtja learohki voerkes identiteetem jïh jïenebekultuvrelle maahtoem skreejredh, saemien learohki identiteetem nænoestehtedh jïh aktem jearsoes tsåeptsïem jïtse siebriedahkesne jïh jïtse kultuvresne sjugnïedidh.

Goh ussjedihks jïh eadtjohke indivijde jïh ektievoete, almetjh maehtieh viehkïehtidh jïtjemse hammoedidh, jïh dovne tsevtse jïh tsevtseme sjïdtedh sijjen byjreskïjstie. Goh moralske indivijde almetje dïedtem åtna sov dahkoej åvteste, aaj dej dahkoej åvteste mejtïe mubpieh skraejriem vaalteme. Siebriedahkefaagen tjïrrh learohkh voerkesvoetem evtïedïeh guktïe dah maehtieh dam gietskïes jïh abpeveartenen ektievoetem jïh sijjen jïeledem tsevtse jïh.

Daajroe siebriedahken jïh politihken bijre aktem aarvoem jïttsïnie åtna, jïh lea seamma tïjjen daerpïes gosse edtja meatan årrodh demokratijesne. Daajroe dan politihkeles systeemen bijre Nöörjesne, Saepmesne jïh gaskenasjovnaale siebriedahkesne learohkïdie voerkele politihke lea laavenjostoe, ovvaantoe, tsevtseme jïh gellïesårhïts faamoeåtnoe. Siebriedahkefaagen tjïrrh learohkh dïrregh åadtjoeh analyseradidh jïh digkïedidh histovreles jïh sjyöhtehke siebriedahkegyhtjelassh, damtïjidh jïh digkïedidh ovmessïe faamoe-ektïedimmiem, jïh aalkoe-almetji jïh unnebelåhkoej tsiehkïem jïh reaktah analyseradidh.

Jis edtja aktem monnehke evtïedimmiem buektïehtidh dïe daerpïes tsiehkïem guarkedh eatnemen jïh dej almetjesjugnïedamme byjreskï gaskem. Siebriedahkefaage edtja skreejredh guktïe vielie voerkes sjædta ektïedimmiem bijre dorjemassen jïh åtnoem gaskem, jïh mah konsekvensh vierhtïeåtnoe jïh jïeledæåtnoe maehtieh utnedh eatnamasse, klïjmese jïh monnehke evtïedæmman. Barkoen tjïrrh faagine learohkh sjïhtïeh aelhebelakaan aarvoem haestïemïjstïe guarkedh teknologïjen jïh entreprenørskapen bijre, jïh dah sjïhtïeh daajroem evtïedidh barkoejïeleden jïh abpeveartenen, nasjovnaale jïh persovneles ekonomïjen bijre.

Siebriedahkefaage lea ovmessïe åejvïesuerkïne juakeme mah aktem ellïesvoetem sjugnïedïeh. Faage edtja maehtelesvoetem eevtjedh digkïedidh, ussjedidh jïh dâeriesmoerh loetedh siebriedahkesne, viehkïne lastoem jïh maehtelesvoetem tsevtse jïh daajroem ohtsedh siebriedahken jïh kultuvren bijre. Daajroen tjïrrh siebriedahken jïtse bijre, learohkh ontërdïeh jïh tjetskehke sjïdteïeh jïh skraejriem åadtjoeh ussjedidh jïh sjugneden barkose. Naemhtïe fierhte learohke mahta jïtjemse jïh mubpiej buerebelaakan guarkedh, haalvedh jïh tsevtse dam veartenem gusnie jïelieminïe, jïh skraejriem åadtjodh orre daajroem åadtjodh jïh abpe jïeleden lieredh.

Faagen åejvïeboelhkh

Siebriedahkefaage akte sjïehme faage maadthïerehtïmmesne, jïh akte ektïefaage gaajhkïde ööhpehtïmmïeprogrammïde jåarhkelïerehtïmmesne. Edtja dan åvteste lierehtïmmïem dan sjyöhtehke darjodh goh gåarede learohkïdie viehkïne lierehtïmmïem sjïehtedidh dejtïe ovmessïe ööhpehtïmmïeprogrammïde.

Faage lea struktuvreradamme áejviesuerkine mej sisnie maahtooulmieh. Gaajhkh áejviesuerkieh sinsitniem lissiehtieh jñ tjuerieh ektesne vuajnalgidh. Goerehtæjja akte áejviesuerkie mij báata faagen jeatjah áejviesuerkiej bijjelen jñ siñse, dovne maadthskuvlesne jñ jáarkelierehtimmesne.

Maadthskuvlesne siebriedahkefaage feerhmie áejviesuerkide goerehtæjja, siebriedahkedaaajroe, geografije jñ histovrije.

Jáarkelierehtimmesne faage feerhmie áejviesuerkide goerehtæjja, indivijde, siebriedahke jñ kultuvre, barkoe- jñ jieleme, politihke jñ demokratije jñ gaskenasjovnaale tsiehkíeh. Geografije jñ histovrije jáarkíeh goh ektiefaage dejnie studijeryöjreden ööhpehtimmieprogrammíne. Siebriedahkedaaajroe meatan vaaltasuvvieh fierhtene áejviesuerkesne.

Maadthskuvlesne siebriedahkefaage maahtooulmieh átna 4., 7. jñ 10. daltesen mænngan.

Jáarkelierehtimmesne siebriedahkefaage maahtooulmieh átna mænngan Jáa1 ööhpehtimmieprogrammíne studijegoerehtæmman, programmíesuerkie realfaagíe jñ programmíesuerkie gielese, siebriedahkefaagíe jñ ekonomíjese.

Ööhpehtimmieprogrammíne studijegoerehtæmman, programmíesuerkie hammoedimmiefaagíe, siebriedahkefaage maahtooulmieh átna Jáa2 mænngan.

Barkoeaageles ööhpehtimmieprogrammíne jñ ööhpehtimmieprogrammíne idrettsfaagíe jñ musihkíe, daanhtíse jñ dramíe, siebriedahkefaage maahtooulmieh átna Jáa2 mænngan.

Bijjeguvvie áejviesuerkíjste

Daltese	Áejviesuerkíeh				
1.–10.	Goerehtæjja	Histovrije	Geografije	Siebriedahkedaaajroe	
Jáa1/Jáa2	Goerehtæjja	Indivijde, siebriedahke jñ kultuvre	Barkoe- jñ jieleme	Polítihke jñ demokratije	Gaskenasjovnaale tsiehkíeh

Áejviesuerkie faagen jeatjah áejviesuerkiej bijjelen jñ siñse báetieh, jñ dan ávtíste edtja maahtooulmíejgumíe goerehtæjjesne barkedh mearan maahtooulmíejgumíe jeatjah áejviesuerkíjste barka. Áejviesuerkie lea guktie siebriedahkefaageles goerkesem bæjjese bigkie tjetskehkevoeten, onderdimmíen jñ sjugnedíen darjomi tjírrh. Skreejredh laejhtehtíslaakan vuarjasjídíh tseegkeme jñ orre siebriedahkefaageles daajroem gaaltíeátnoen jñ gaaltíelaejhtemen tjírrh lea víhkeles. Goerehtæjja aaj leerehtimmíem, dígkíedimmíem jñ evtíedimmíem siebriedahkefaageles daajroste jñ maahtíste feerhmíe.

Áejviesuerkesne edtja histovreles bijjeguvvím jñ goerkesem evtíedídh, jñ goerehtídh jñ dígkíedídh guktie almetjñ jñ siebriedahke leah jorkesamme tíjje doekoe. Histovrije aaj feerhmíe guktie almetjñ guvvíeh sjugníedíeh jñ síjjen jíjtse goerkesem ávtíetje tíjje hammoedíeh, jñ guktie daate dam daaletje tíjjen tsevtíe. Skreejredh laejhtehtíslaakan jñ ussje díhks meatan árródh siebriedahkesne lea víhkeles bíehkíeh áejviesuerkesne.

Áejviesuerkie feerhmíe íemie jñ almetjesjugníedamme tsíehkíeh eatnamísníe gaavnedh, jñ edtja goerkesem skreejredh guktie jñ man ávtíste daah sínsitniem tsevtíeh. Goerehtálleme jñ dígkíedimmíe jarkelímmíeprosessíjste leah jarngesne, jñ monnehke evtíedimmíen bíjre ussje dídh. Geografije lea aaj maehtedh kaarhtem nuhtjedh, jñ tjíelkestídh jñ búerkiestídh hedtíeh jñ joekehtsh laanten jñ staaren gaskem, nasjovní gaskem jñ regíjovní gaskem.

Áejviesuerkie feerhmíe aamhtesídie sosíjalisíradímmíe, polítihke, ekonomíje jñ kultuvre, jñ lea ektíevoeten jñ vuestíebíelíeh bíjre almetjí gaskemsh aktene daaletjen tíjjen perspektíjvesne. Ektíespiele kultuvrele njoelkedassí jñ siebriedahkestíuvremen tjírrh denníe aktene bíelesne, jñ indivíjduelle dahkoeh jñ veeljémh denníe mubpene leah jarngesne áejviesuerkesne. Aarvoe mírrestállémístíe, meatan árródh siebriedahkesne jñ evtíedimmíe demokrateles tjíehpiesvoetíjste leah víhkeles bíehkíeh siebriedahkedaaajrosne.

Áejviesuerkie daej aamhtesídie feerhmíe, sosíjalisíradímmíe, persovneles ekonomíje, jíenebékultuvrele siebriedahkh, relígíjovnen ráállá kultuvresne, ektíejíeledevuekíeh jñ krímmíalíteete. Aaj mírrestállémíen

bijre, aalkoe-almetji bijre, etnihkeles j̄ih nasjovnaale unnebelåhkoej bijre, guktie maahta ammes-asven j̄ih rasismen vööste barkedh, j̄ih gie j̄ih mij mah noeride daانبiej̄ijen tsevtseh.

Åejviesuerkie lea daej aamhtesi bijre, jielemh, sielth, tseegkeme, barkoeveeljeme j̄ih barkohtsvoete. Aaj siebriedahki bijre barkoejeliedisnie j̄ih baalhkatseegkeme, j̄ih barkoejielede daانبiej̄ijen j̄ih dej prinsihpi j̄ih aarvoej bijre mah leah barkoejielede betnesne.

Åejviesuerkie dam politihkeles systeemem gaajhkine daltesinie j̄ih tryjjesstaatem feerhmie. Aaj dej politihkeles kririej bijre j̄ih mij maahta demokratijem hāvhtadidh. Daennie åejviesuerkesne aaj leavloebiejesåvva ektiedimmide gaskem stuvremehammoem, reaktastaatem j̄ih almetjereaktah.

Åejviesuerkie gaskenasjovnaale laavenjostoem, terrorismem, ovvaantoeh, ovvaantoeloetemem j̄ih raeffiebarkoem feerhmie. Aaj globaliseringen, vierhtiejoekedimmien j̄ih monnehke evtiedimmien bijre, j̄ih Nöörjen ráállá goh gaskenasjovnaale aktööre.

Man gellie tæjmoeh

Tæjmoeh leah 60-minudten ektievoetine:

MAANADALTESE

1.-7. daltese: 385 tæjmoeh

NOEREDALTESE

8.–10. daltese: 249 tæjmoeh (256 tæjmoeh dejtie mah 10. daltesem illieh ḡjren 2014)

ÖÖHPEHTIMMIEPROGRAMMH STUDIJEGEREHTÆEMMAN – PROGRAMMESUERKIE REALFAAGIDE J̄IH PROGRAMMESUERKIE GIELESE, SIEBRIEDAHKEFAAGESE J̄IH EKONOMIJESE

Jåa1: 84 tæjmoeh

BARKOEFAAGELES ÖÖHPEHTIMMIEPROGRAMMH, ÖÖHPEHTIMMIEPROGRAMMH MUSIHKESE, DAANHTSOSE J̄IH DRAAMESE, ÖÖHPEHTIMMIEPROGRAMMH IDRETTSAAGESE, J̄IH ÖÖHPEHTIMMIEPROGRAMMH STUDIJEGEREHTÆEMMAN - PROGRAMMESUERKIE HAMMOEDIMMIEFAAGESE

Jåa2: 84 tæjmoeh

Faagen maadth maahtoeh

Vihkeles tjiehpiesvoeth lea meatan vaaltasovveme maahtoelmine, gusnie dah akte bielie maahtoste j̄ih viehkietieh maahtoem faagesne evtiedidh. Guarka vihkeles tjiehpiesvoeth siebriedahkefaagesne naemhtie:

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth siebriedahkefaagesne sæjhta jiehtedh guarkedh, buerkiestidh, viertiestidh j̄ih analyseradidh gaaltijh j̄ih dåeriesmoerh viehkine faaktah, teorijh, tjierestimmieh j̄ih faagediejvesh nuhtjedh håaleminie, åehpiedehteminie j̄ih mielejehtieginie. Njaalmeldh tjiehpiesvoeth lea aaj goltelidh, vuarjasjidh, vaestiedassem vedtedh j̄ih vijriesåbpoe soptsestidh mænngan mubpieh maam jeahteme. Evtiedimmie njaalmeldh tjiehpiesvoetijste siebriedahkefaagesne lea aelkedh goltelidh j̄ih mielh buektedh aelkie njaalmeldh tjaaleginie, goske maahta buerkiestidh j̄ijtse mielh, j̄ih mubpide goltelidh faageles jearsoesvoetine. Njaalmeldh tjiehpiesvoeth siebriedahkefaagesne evtiesuvvieh aktene prosesnesne mij aalka vaajestimmiejgumie, daamtaj persovneles karakterine, j̄ih faagesjiehteles j̄ih faagesjere åssjaldahkide evtiesåvva, gusnie ahkedh vielie argumentereden digkede j̄ih faagediejvesh veelelaakan

nuhtjie. Joekehts vuajnoeh guarkedh, maehdedh mubpiej vuajnoej guarkedh, jñh eensilaakan maehdedh jiehtedh satne ij leah siemes jñh mubpiej vuajnoeh seahkaridh lea aaj akte bielie njaalmeldh tjiehpiesvoetijste.

Maehdedh tjaeledh siebriedahkefaagesne lea maehdedh soptsestidh, buerkiestidh jñh mielh argumenteradidh, jñh daajroem leerehtidh jñh daajroem tjaaleldh juekedh. Edtja aaj viertiestidh jñh digkiedidh fãantoeh, illedahkh jñh ektiedimmieh. Edtja aaj maehdedh aarvoeh vuarjasjidh gaaltijnie, hypoteesine jñh maalline, jñh maehdedh illedahkh siebriedahkefaageles goerehtimmijste tjaaleldh áehpiedehtedh. Maehdedh vuarjasjidh jñh gietedidh jñjsh tjaalegh lea aaj akte bielie tjiehpiesvoeteste. Evtiedimmie tjaelemetjehpiesvoetijste siebriedahkefaagesne lea ánnetji ánnetji haarjanidh aelhie faaktaraajesh jñh vihties gyhtjelassh hammoedidh, maehdedh tjaalegh vaajestidh jñh dejtie tjáanghkan giesedh, maehdedh dáeriesmoerh hammoedidh jñh digkeden tjaalegem struktuvreradidh viehkine gaaltijvuesiehtimmijste. Haarjanidh laejhtehts jñh jeereldihkie gaaltijeátnoem nuhtjedh, jñh maehdedh tjiehkstamme konklusjovnh gaavnedh viehkine ahkedh jienebh faagediejesijstie jñh ahkedh vielie aamhtesi bijre ussjedidh lea akte vihkeles bielie prosesseste.

Maehdedh lohkedh siebriedahkefaagesne lea maehdedh goerehtidh, toelhkestidh jñh ussjedidh faageles tjaalegi bijre, juktie jñjse jñh mubpiej siebriedahkh, jeatjah tñjñh, sijjeh jñh almetjñh guarkedh. Edtja aaj maehdedh gietedidh jñh bievnesh nuhtjedh guvvieste, filmijste, graafijste, tabellijstie jñh kaarthijste, jñh bievnesh ohtsedh vihties ulmine, gaaltijñh laejhtehtkslaakan vuarjasjidh jñh dejtie voerkeslaakan veeljedh jñh hiejhtedh. Evtiedimmie lohketmetjehpiesvoetijste siebriedahkefaagesne sæjhata jiehtedh ánnetji ánnetji haarjanidh tjaalegh jñh visuelle vuesiehtimmieh guarkedh, dejtie toelhkestidh jñh vuarjasjidh, goske maahta strategijñh evtiedidh juktie laejhtehtkslaakan daajroem vejtiestidh. Lohkedh juktie bievnesh veedtjedh, jñh laejhtehtkslaakan gaaltijñh lohkedh aalka gosse bievnesh gaavna aelhie sjehteladteme gaaltijnie, jñh vuarjasjidh mejtie bievnesh leah nuhteligs. Mænngan edtja haarjanidh sov jñjsh bievnesh ohtsedh, bievnesh viertiestidh ovmesse gaaltijstie jñh laejhtehtkslaakan vuarjasjidh dej sjyöhtehkevoetem, saetniesvoetem jñh aajkoem.

Maehdedh ryöknedh siebriedahkefaagesne lea veedtjedh, taaligujmie barkedh jñh taalide vuarjasjidh faageles aamhtesi bijre, jñh dam tabelline, graafine jñh gaagkojne vuesiehtidh. Ryökname siebriedahkefaagesne lea maehdedh nuhtjedh jñh viertiestidh, analyseradidh jñh áehpiedehtedh statistihkeles taalematerijellem mij evtiedimmiem jñh jeerehtsem vuesehete. Maehdedh goerehtimmieh darjodh ryökneininie jñh siebriedahkefaageles daatabaash nuhtjedh jñh laejhtehtkslaakan taalide toelhkestidh leah vihkeles. Edtja maehdedh möölegestáahkem nuhtjedh, tñjñine ryöknedh, jñh ryökneinem nuhtjedh juktie beetnehátnoem jñh persovneles ekonomijem reeredh. Ryökname-tjehpiesvoetide ánnetji ánnetji leara, dehtie raejeste learohke aalka strategijñh gaavnedh jñh haalvedh guktie edtja ryöknedh, klassifiseradidh, daatam nuhtjedh jñh daatah darjodh. Díhte maehtelesvoete tjáanghkan giesedh, viertiestidh jñh toelhkestidh statistihkeles bievnesh aaj evtiesávvva, jñh analyseradidh, daatah laejhtehtkslaakan nuhtjedh jñh daatide vuarjasjidh. Daatajgujmie barkedh mah evtiedimmiem jñh jeerehtsem vuesehete viehkine statistihkeles ulmijste lea vihkeles.

Digitaale tjiehpiesvoeth siebriedahkefaagesne sæjhata jiehtedh digitaale vierhtieh nuhtjedh jñh nedtesijjeh goerehtidh, bievnesh ohtsedh, laejhtehts árrodh gaaltijdie jñh sjyöhtehke bievnesh veeljedh siebriedahkefaageles aamhtesi bijre. Edtja aaj maehdedh digitaale áehpiedehteme- jñh laavenjostoedirregh nuhtjedh juktie multimeedijaale dorjesh darjodh, áehpiedehtedh jñh bæjhkoehtidh. Digitaale tjiehpiesvoeth lea aaj maehdedh govlesadtedh jñh laavenjostedh digitaalelaakan siebriedahkefaageles aamhtesi bijre, jñh njoelkedassi mietie nedtegovlesadtemasse dáemiedieh, daan nuelesne persovnevaarjelimmie jñh aalkoereakta. Evtiedimmie digitaale tjiehpiesvoetijste siebriedahkefaagesne sæjhata jiehtedh digitaale dirregh jñh meedijñh nuhtjedh juktie faageles daajroem vejtiestidh, jñjse maahtoen bijre soptsestidh, jñh faageles díjrem nænnoestehtedh. Digitaale tjiehpiesvoeth siebriedahkefaagesne áádtje aktene prosesnesne mij aalka gosse digitaale dirregh nuhtjie, goske siebriedahkefaageles sisvegem gaavna jñh vaajeste. Vijriesábpoe maehtelesvoetem áádtje jeereldihkie ohtsemevuekieh nuhtjedh, laejhtehtkslaakan veeljedh jñh faageleslaakan ussjedidh.

Maahtaldahkeulmieh

Goerehtæjja

Lohkehtimmien ulmieh leah; learohkh gelkieh

- gyhtjelassh darjodh siebriedahkefaageles aamhtesi bijre, ussjedidh jìh meatan årrodh faagesoptsestimmine dej aamhtesi bijre
- bièvnesh siebriedahkefaageles aamhtesi bijre gaavnedh jìh àehpiedehtedh sjiehteladteme gaaltijjstie, aaj digitaale, jìh vuarjasjidh mejtie bièvnese lea nuhteligs jìh jaahkods
- vihkeles nedtejeriem nuhtjedh digitaale ektiebarkosne, jìh daajroem utnedh persovnevaarjelimmien njoelkedassi bijre digitaale meedijinie
- vùekieh nuhtjedh juktie bæjjese ryöknedh jìh klaassifiseradidh aelhie siebriedahkefaageles goerehtimmie, jìh aelhie diejvesh àehpiedehtedh veahkan jìh stoeredahken bijre diagrammine jìh tabelline
- aelhie tjaaalegh tjaeledh siebriedahkefaageles aamhtesi bijre, jìh vihkeles faagediejvesh nuhtjedh
- soptsesh almetji bijre sjugniedidh jìh vuesiehtidh mah joekehts jieledeuepiej nuelesne jielieh, jìh jieledeuepide viertièstidh
- vuesiehtimmieh vedtedh guktie almetjh joekehts mièlh utnieh, gaavnesjimmieh ovmessie almetji gaskem maehtieh dovne hijven årrodh jìh ovvaantoeh vedtedh, jìh empatijen jìh almetje-arvoen bijre soptsèstidh

Histovrije

Lohkehtimmien ulmieh leah; learohkh gelkieh

- diejvesidie dejpeli, daaletje tijjen jìh bàetijen biejjien nuhtjedh jìjtse bijre jìh fuelhkien bijre
- soptsèstidh guktie gierkie-aalterealmetjh vijrijinie jìh tjöonghkijinie veasoejin, jìh fantaseradidh dej voestes almetji bijre mah laantese böötin jiengetijjen mænngan
- bièvnesh gaavnedh jìjtse maadoeladtji bijre mah akten göökten boelven gietjeste veasoejin, jìh soptsèstidh guktie jieledevuekie, jieledeuepie jìh kjønnsråállah leah jorkesamme
- dejpeli giejh jìjtse voengesne damtijidh, jìh gietskies vâarhkoeh jìh mojhtesemièrhkh goerehtidh
- àejvievæhtah buerkièstidh ruevtie-aaltarisnie Saepmesne, jìh bronse-aalteren jìh ruevtie-aalteren bijre Nöörjesne jìh Noerhtelaantine soptsèstidh
- soptsèstidh guktie sertièstimmie bivtemesiebriedahkeste aalkoejieleme-ekonomijese jieledevuekiem jarkeli Saepmesne jìh Nöörjesne
- soptsèstidh man àvtèste jìh guktie almetjh suehpeden 17.b. jìh goevten 6.b. heevehtieh, jìh naan jeatjah laanti nasjovnaalebiejjiej bijre soptsèstidh

Geografije

Lohkehtimmien ulmieh leah; learohkh gelkieh

- saemien jìh nöörjen nommh nuhtjedh, jìh hiejmèsijjiem, hiejmetjìeltem, hiejmefylhkem, Saepmiem jìh Nöörjem kaarhtese biejedh
- nommem biejedh dejtie Noerhtelaantine laantide jìh dejtie kaarhtese biejedh, veartenemearojde jìh veartenebielide kaarhtese biejedh, jìh geografeles diejvesh kaarhtine gaavnedh
- dam saemien jaepiegievliem buerkièstidh, jìh soptsèstidh guktie jielede jìh barkoe leah ektiedamme daan geavlán
- eatnemehammoeh, àtnoedajvh jìh sijjiej buerkièstidh viehkine eatnemem goerehtidh skuvlen jìh hiejmen lihke, jìh saemien jìh nöörjen diejvesh dejtie nuhtjedh
- vihkeles eatnemi jìh eatnemehammoej bijre soptsèstidh Nöörjesne, naan jeatjah laantine jìh Saepmesne
- sijjiej, almetji jìh gièli bijre soptsèstidh, jìh aktem feelemem Saepmesne soejkesjidh jìh àehpiedehtedh
- tjuvtjiedidh jìh vaaksjoehtidh elmie-otnjegi mietie, jìh buerkièstidh man àvtèste tìjjejoekehtsh

Siebriedahkedaajroe

Lohkehtimmien ulmieh leah; learohkh gelkieh

- vihkeles væhtaj bijre saemien kultuvresne jìh jieledevuekesne daan biejjien soptsèstidh, jìh saemiej statusen bijre goh aalkoe-almetjh

- jeerehtsi bijre soptsestidh fuelhkiehammojne, jñh ektiedimmiej jñh laavenjassi bijre fuelhkesne jñh sliektesne soptsestidh
- vuesiehtimmieh vedtedh naan reaktide maanah utnieh, ovnessie veanhtadimmieh niejth jñh baernieh sijjen aarkebiejjien dâastoeh, jñh soptsestidh guktie dah maehetieh veanhtadimmide dââjredh
- goerehtidh guktie niejth jñh baernieh beetnegh nuhtjiej, jñh tsiehkij bijre soptsestidh mah âtnoem tsevtsieh
- aamhtesi bijre soptsestidh mah Leah seksualiteetese, raastebiejemasse, vædtsoesvoetese jñh seahkaræmman ektiedamme
- bijjiguvviem njoelkedassijste darjodh mah tsiehkiem almetji gaskem sjehtesjiej, jñh konsekvensh buerkiestidh jis njoelkedasside meadta
- njoelkedassh hammoedieh jñh nuhtjedh gosse mubpiejgumie ektine, jñh meatan årrodh demokrateles sjæysjalimmine skuvlesiebriedahkesne
- digkiedidh mah vuajnoeh almetjh utnieh reaktavoeten jñh seamnavyörtegsvoeten bijre

Goerehtæjja

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- aktem siebriedahkefaageles gyhtjelassem hammoedidh, raeriestidh seapan buerkiestimmieh jñh gyhtjelassem tjelkestidh akten goerehtimmien tjirrh
- siebriedahkefaageles aamhtesh digkiedidh jñh seahkarimmiem utnedh mubpiej vuajnose, sjohtëhke faagediejevsh nuhtjedh, jñh mieli jñh faaktaj gaskem joekehtidh
- tjaalegh lohkedh almetji bijre mah joekehts jieledenuepiej nuelesne veasoeh, jñh digkiedidh man âvteste dah ussjedieh, darjoeh jñh heannadimmieh dââjrieh joekehtslaakan
- gellie heannadimmieh histovrijesne jñh mijjen tñjjen tñjjesseavan jñh kaarhtese biejedh
- goerehtimmieh tjirrehtidh jñh âehpiedehtedh mah ryökmemem krieveh viehkine bievniesijstie tabellijste jñh diagrammijste
- siebriedahkefaageles bievnesh gaavnedh jñh olkese giesedh gosse digitaale gaaltijnie ohtsede, vuarjasjidh maam gaavneme jñh nedtejermien jñh nedte-etihken njoelkedassh steeredh
- digitaale dirregh nuhtjedh juktie siebriedahkefaageles barkoem âehpiedehtedh, jñh persovnevaarjelimmien jñh aalkoereaktan njoelkedassh steeredh
- siebriedahkefaageles tjaalegem tjaeledh viehkine sjohtëhke faagediejevsh jñh jienebh gaaltijh nuhtjedh

Histovrije

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- siebriedahkem aktene sijtesne buerkiestidh, dsj. saemien siebriedahke aktine jñjtse sisnjelds öörnedimmine
- âejvievæhtide buerkiestidh siebriedahkeevtiedimmesne Saepmesne jñh Nöörjesne 800-900-lâhkoen raejeste 1700-lâhkoen minngiegietjien raajan, jñh koloniseradimmiem Saepmeste veelebe buerkiestidh, dsj. gosse ovnessie kraannadâehkieh eelkin ajve aktene sijjesne årrodh
- nasjovnaale unnebelâhkoeh buerkiestidh mah Nöörjesne gââvnesieh, jñh âejvievæhtide buerkiestidh dej reaktine, histovrijesne jñh jieledenuepine
- evtiedimmiem buerkiestidh jieledvuekine nyjsenæjjide jñh kaarride, jñh mirrestallemen bijre soptsestidh
- aareh jeanoekultuvrh kaarhtese jñh tñjjesseavan biejedh, jñh vihkeles væhtah dej bijre âehpiedehtedh
- bievnesh gaavnedh greske jñh rovmeren siebriedahki bijre antihkesne, jñh vuesiehtimmieh gaavnedh guktie dej kultuvre lea mijjen jñjtse tñjjem tsevtseme
- vihkeles væhtah buerkiestidh tñjjeboelhkine gaske-aaltere, renessanse jñh bievnese tñjje Europesne, jñh digkiedidh man âvteste daate tñjjejoekedimmie
- aajhtsemefeelme vuesiehtidh mejtie europejerh darjoejin, soptsestidh guktie lij gosse ovnessie kultuvrh sinsitniem gaavnesjin jñh guktie daah dam dâârjin

Geografije

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- atlasem nuhtjedh, bievnesh veedtjedh pæhpere-teemakaarhtijste jïh digitaale kaarhtediensijjstie, sijjienommh Saepmesne kaarhtese biejedh jïh dejtie buerkiestidh, jïh kraannatjïelh, fylhkine Nöörjesne jïh doh stööremes laanth veartenisnie kaarhtese biejedh
- vihtesjadtedh jïh toelhkestidh giejh jïengetijjeste hiejesijjesne, jïh buerkiestidh maam jïengetijje abpe eatnamasse jïh laantese darjoeji
- ektiedimmieh buerkiestidh gaskem eatnemevierhtieh, jïelemh, årrome, jïh jïeledevuekieh
- hedtieh jïh joekehtsh viertiestidh laanti gaskem Europesne, jïh laantine jeatjah veartenebieline
- kljijma- jïh vegetasjovnedajvh veartenisnie buerkiestidh, jïh guktie almetjïh nåhtoem utnieh dejstie, jïh saemien dïejvesh buerkiestidh
- buerkiestidh guktie dorjemasse jïh åtnoe maehetieh økosystemide earjoehtidh, jïh jåartam, tjaetsiem jïh elmiem jotskelidh, jïh digkiedidh guktie maahta dam heerredidh jïh dåvvodh
- buerkiestidh guktie Nöörje vierhtieh nuhtjie jeatjah lehkeste veartenisnie
- baataræjjastræjmieh vihtesjadtedh, buerkiestidh man åvteste naaken sijjen hieyme-laantijste baatarieh, jïh digkiedidh guktie maahta årrodh akten ammes laantese baataræjjine båtedh

Siebriedahkedaajroe

Lohkehtimmien ulmieh leah; learohkh gelkieh

- vuesiehtimmieh vedtedh jïh digkiedidh guktie kommersijelle tsevtseme ovmessie meedijijstie maahta tsevtседh maam vaarojde mijjïeh veeljebe jïh persovneles ekonomijem
- geriesvoeten jïh seahkarimmien bijre soptsestidh, jeereldihkie seksuellevoeti bijre, ektiejieleden jïh fuelhkien bijre, jïh konsekvenside digkiedidh jis seahkarimmie joekehtsidie fååtese
- råållah jïjtse aarkebiejjien buerkiestidh, jïh goerehtidh jïh soptsestidh veanhtadimmiej bijre mah leah daejtie råållide ektiedamme
- vuesiehtimmieh vedtedh guktie kjønnsråållah jïh seksualiteete våajnoes dorjesuvvieh ovmessie meedijinie, jïh digkiedidh dejtie ovmessie veanhtadimmide daate maahta sjugniedidh
- gyhtjelassh jïh konsekvensh digkiedidh åtnoste jïh miste-åtnoste dågkeste jïh ovmessie geeruvevierhtijste
- buerkiestidh mij akte siebriedahke lea, jïh ussjedidh man åvteste almetjïh siebriedahkine tjåanghkenieh
- dejtie vihkielommes faamoeinstitusjovnide Nöörjesne buerkiestidh, aaj Saemiedigkie, jïh dej åejvielaavenjassh, jïh digkiedidh joekehtsem gaskem aktene demokratijesne jïledh jïh aktene siebriedahkesne bieleden demokratije
- buerkiestidh mij akte politihkeles krirrie lea, jïh buerkiestidh naan vihkeles vuestiebielieh dej politihkeles krirriej gaskem Nöörjesne
- buerkiestidh mah dïedth, reaktah jïh nuepieh meatan årrodh, maanah jïh noerh utnieh
- vuesiehtimmieh vedtedh kultuvrelle symbovline, jïh buerkiestidh maam mijjïeh vienhtebe dïejvesnie identiteete jïh kultuvre
- åejvievæhtide buerkiestidh daan beajjetje saemien siebriedahkesne jïh ovmessie jealajehtemevuekieh digkiedidh
- aktem sjyøhteke siebriedahke-ovvaantoem digkiedidh, jïh digkiedidh guktie maahta dam loetedh
- aajkoem digkiedidh EN:ine jïh jeatjah gaskenasjovnaale laavenjostojne, daan nuelesne aalkoe-almetjelaavenjostoe, jïh vuesiehtimmieh vedtedh Nöörjen råållese laavenjostojne

Goerehtæjja

Lohkehtimmien ulmieh leah; learohkh gelkieh

- gyhtjelassh hammoedidh tsiehkïej bijre siebriedahkesne, soejkesjidh jïh tjïrrehtidh aktem goerehtimmïem jïh digkiedidh njaalmeldh jïh tjaaeldh maam gaavneme jïh illedahkide
- siebriedahkefaageles dïejvesh nuhtjedh faagesoptsestimmïne jïh åehpiedehteminie ovmessie digitaale dirregigujmie, jïh vijriesåbpoe soptsestidh dan bijre maam mubpieh soptsestamme
- statistihkeles gaaltjïh nuhtjedh juktie aerviedidh jïh buerkiestidh otnjegh jïh jeerehtsh siebriedahkefaageles digkiedimmïne, jïh vuarjasjidh mejtie statistihke jaahkods bievnesh vadta vuesiehtidh guktie maahta heannadimmïeh joekehtslaakan åehpiedehtedh, jïh digkiedidh guktie jïedtjh jïh ideologije maehetieh almetji vuajnoem tsevtседh mij lea faaktah jïh saetniesvoete

- siebriedahkefaageles gyhtjelassi bijre ussjedidh viehkine bievnesijstie ovmesse digitaale gaaltijstie jñh pæhperegaaltijstie, jñh gaaltiji aajkoem jñh sjyöhtehkevoetem digkiedidh
- siebriedahkefaageles argumenth, faaktah jñh jiehtegh damtijidh siebriedahkedigkiedimmine jñh digkiedimmine Gaskeviermesne, dejtie laejhtekslaakan vuarjasjidh, jñh reaktah jñh konsekvensh vuarjasjidh gosse dejtie Gaskeviermesne bæjhkohte
- soptsesh sjugniedidh almetji bijre ovmesse siebriedahkijste åvtesne jñh daaletje tñjjen, jñh vuesiehtidh guktie jieledenuepieh jñh aarvoeh åssjaldahkide jñh dahkojde tsevtsieh
- siebriedahkefaageles tjaalegh tjaaledh viehkine veele faagediejesijstie, buerkiestamme konklusjovnijste jñh gaaltijevuesiehtimmijste

Histovrije

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- vuesiehtimmieh gaavnedh heannadimmine mah Leah viehkiehtamme daan beajjetje Saepmiem jñh Nöörjem hammoedidh, jñh digkiedidh guktie siebriedahke lij maahteme sjidtedh dastegh dah heannadimmieh lin jeatjahlaakan orreme
- idealem digkiedidh almetjeaarvoen, sierredimmien jñh rasisme-evtiedimmien bijre aktene histovreles jñh daaletje tñjjen perspektijvesne
- vihkeles evtiedimmievæhtah åehpiedehtedh saemien histovrijesne 1800-låhkoen jñh voestes lehkien 1900-låhkoste, jñh konsekvensh digkiedidh daaroedehtemepolitihkeste dan akten almetjasse jñh siebriedahkese
- vuesiehtimmieh gaavnedh politihkeles mobiliseradimmien jñh kultuvrelle visualiseradimmien bijre saemien histovrijesne 1900-låhkoen gaskoeh raejeste daan raajan
- vihkeles evtiedimmievæhtah åehpiedehtedh nöörjen histovrijesne 1800-låhkoen jñh voestes lehkien 1900-låhkoen, jñh buerkiestidh guktie dah daan beajjetje siebriedahken vööste tjuvtjedieh
- buerkiestidh guktie tryjjesstaate evtiesovvi jñh buerkiestidh væhtah Nöörjesne daan biejjien
- teknogeles jarkelimmieh jñh siebriedahkejarkelimmieh buerkiestidh dan industrijelle revolusjovnen gaavhtan
- åssjalommesh jñh faamoeh buerkiestidh mah dam amerijhken frijjevoetegæmhpoem jñh dam fraanske revolusjovnem sjugniedin, jñh buerkiestidh guktie dihte dam demokrateles evtiedimmien Nöörjesne tsevtsi
- kolonialismen jñh imperialismem buerkiestidh, jñh vuesiehtimmieh vedtedh avkoloniseradæmman
- fåantoeh jñh illedahkh digkiedidh stoerre gaskenasjovnaale ovvaantojste 1900-låhkoen jñh 2000-låhkoen
- vihkeles siebriedahkejarkelimmieh digkiedidh urrebe tñjjen, jñh ussjedidh guktie daan beajjetje siebriedahke orre jarkelimmieh sjugnede

Geografije

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- gaavnedh jñh vihtiestidh bijjieguvviem geografeles åejvievæhtijste veartenisnie, jñh ovmesse laanth jñh regijovnh viertiestidh
- lohkedh, toelhkestidh jñh nuhtjedh pæhperekaarhth jñh digitaale kaarhth, möölegeståahkem jñh kaarhtevæhtah, jñh aerpievuekien jñh daajbaaletje vuekieh viertiestidh guktie maahta eatnamisnie gaavnedh
- buerkiestidh sisnjeldh jñh bynjetje faamoeh eatnamisnie, guktie elmesne svæhtja, guktie tjaetsie eatnamisnie jåhta, veareldem, kljmmam jñh vegetasjovnem buerkiestidh jñh ektiedimmieh eatnemen jñh siebriedahken gaskem digkiedidh
- buerkiestidh gusnie dihte geografeles Saepmie, jñh guktie nasjovnaalestaati raasth jñh reeremerasth daejtie dajvide juekieh
- buerkiestidh naan saemien diejvesh eatnemehammojne jñh saemien sijjenommmh
- goerehtidh guktie almetjh nuhtjeh eatnemevåaromem, jeatjah vierhtieh jñh teknologijem Nöörjesne jñh jeatjah laantine veartenisnie, jñh premisside akten monnehke evtiedæmman digkiedidh
- goerehtidh jñh digkiedidh åtnoem jñh miste-åtnoem vierhtijste, mah konsekvensh daate maahta åadtjodh byjresasse jñh siebriedahkese, jñh mah ovvaantoeh daate maahta sjugniedidh gietskene jñh abpe veartenisnie

- stoeredahkem, struktuvrem jñh sjiðtemem årrojedåehkine viertiestidh, jñh evtiedimmiem årroeijstie, urbaniseradimmiem jñh juhtemem urrebe tñjjen analyseradidh
- goerehtalledh man jeereldihkie almetjñh ovnessie bielene veartenistie veasoeh, dejtie stoerre joekehtsidie giefies jñh ræjhkoes gaskem buerkiestidh, jñh råajvarimmieh digkiedidh akten jñhebne joekedæmman

Siebriedahkedaajroe

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- buerkiestidh guktie ovnessie politihkeles krirrieh ovnessie aarvoeh jñh iedtjñh eevtjeh, daam sjiðtehe siebriedahkegyhtjelasside ektiedidh, jñh jñjtse vuajnoen åvteste argumenteradidh
- politihkeles institusjovnh Nöörjesne jñh Saepmesne buerkiestidh, jñh råållajoekedimmiem dej politihkeles institusjovni gaskem
- vuesiehtimmieh vedtedh maam mielide laavenjostoe, meatanårrome jñh demokratije utnieh nasjovnaale jñh gietskene suerkine, siebrine jñh skuvlesne
- åejvieprinsihpide buerkiestidh EN-sjiðtedimmesne, EN-almetjereaktabæjhkoehthimmesne jñh vihkeles EN-konvensjovnine, aaj ILO-konvensjovne aalkoe-almetji reaktaj biñre, vuesiehtidh guktie dah vääjnoes sjiðtieh laakine, jñh konsekvenside digkiedidh gosse almetjereaktide miedtele
- vuesiehtimmieh vedtedh guktie goerkese geriesvoeten jñh seksualiteeten biñre maehthieh jeerehtidh kultuvrine jñh kultuvri gaskem
- kjønnsråållah analyseradidh gusnie seksualiteeten biñre soptsestamme, jñh joekehtsem buerkiestidh vaajteles seksuelle gaskesen jñh seksuelle meadtoen gaskem
- vuesiehtimmieh vedtedh guktie akte meadtoe lea gietesovveme, fåantoeh digkiedidh man åvteste kriminaliteete sjiðta jñh konsekvenside kriminaliteeteste, jñh buerkiestidh guktie reaktastaate fungerede
- buerkiestidh diejvesidie vuajnoeh, vaanesovme jñh rasisme, jñh varjasjidh guktie vuajnoeh maehthieh tsevtseme sjiðtedh, jñh guktie fiereguhte jñh siebriedahke maehthieh vaanesovmi jñh rasismen vööste barkedh
- aerpieviekien daajroem goerehtidh, jñh digkiedidh guktie maaha aerpieviekien daajroem sertiestidh daajbaaletje ektiedimide
- buerkiestidh guktie åtnoe vaarojste jñh dienestjistie lea evtiesovveme Nöörjesne, jñh utnijereaktide buerkiestidh
- buerkiestidh evtiedimmiem jñh konsekvensh dågka- jñh geeruvevoete-åtnoste Nöörjesne, jñh usjedattedh mah vuajnoeh almetjñh utnieh geeruvevoetevierhtide
- åejvievæhtah buerkiestidh nöörjen ekonomijesne, jñh guktie dihte lea ektiedamme abpeveartenen ekonomijine

Goerehtæjja

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- aktem sjiðtehe siebriedahkefaageles dåeriesmoerem hammoedidh, jñh aktem digkeden tjaalegem tjaaledh viehkine faagediejvesijstie, jeereldihkie gaaltjeåtnoste jñh gaaltijevuesiehtimmijste
- sjiðtehe nasjovnaale jallh abpeveartenen dåeriesmoerh goerehtidh, jñh njaalmeldh jñh tjaaleldh ovnessie raeriestimmieh digkiedidh guktie maaha dejtie loetedh, veele åtnojne faagediejvesijstie
- jeereldihkie digitaale ohtsemestrategijñh nuhtjedh juktie bienvesh gaavnedh jñh viertiestidh mah dåeriesmoerh buerkiestieh ovnessie vuajnojste, jñh gaaltiji aajkoem jñh iedtjem varjasjidh
- plearoh jñh joekehts bienvesh statistihkeste nuhtjedh juktie aktem siebriedahkefaageles dåeriesmoerem digkiedidh
- siebriedahkefaageles aamhtesh digkiedidh digitaale digkiedimmiedåehkine, jñh jñjtse goerkese varjasjidh tjoevkesisnie mubpiej mielijste

Indivijde, siebriedahke jñh kultuvre

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- sosialiseradimmien noerijste Saepmesne j̄ih Nöörjesne goerehtidh viehkine vihkeles diejvesijstie sosialiseradimmien bījre, j̄ih tsiehkien digkiedidh gaskem etnihkeles j̄ih staateborgeles ektievoetem gaskem
- reaktide buerkiestidh mejtie átna goh utnije, j̄ih utnijen etihkeles diedtem digkiedidh
- baalhkah ryöknedh, budsjettem bæjjese biejedh akten gáetiegántan, j̄ih vuarjasjidh guktie jieledetsiehkíe, spááredimmie j̄ih lööneme dam persovneles ekonomijem tsevtsieh
- analyseradidh man j̄ijnje dejstie ovmesse kriminaliteetesáarhtijste j̄ih meadtoesáarhtijste, j̄ih digkiedidh guktie maahta dagkerh dahkoeh heerredidh, j̄ih guktie reaktastaate fungerede
- diejvesem kultuvre tjertestidh, j̄ih vuesiehtimmieh vedtedh guktie kultuvre, kjønnsráállah j̄ih fuelhkíe-, slíekte- j̄ih ektiejieledevuekieh jeerehtieh sijjeste sæjjan, j̄ih jarkelieh tíjje doekoe
- áejvievæhtah j̄ih jeerehtsh saemien kultuvresne daan biejjien digkiedidh, j̄ih ussjedidh mij sæjhta jiehtedh aalkoe-almetjinie árrodh
- digkiedidh guktie religijööse, etnihkeles j̄ih kultuvrelle jeerehtsh, nuepieh j̄ih haestemh sjugniedieh
- digkiedidh man ávteste vaanesovmh, rasisme j̄ih sierredimmie sjidtieh, j̄ih mah ráajvarimmieh mah maehtieh dejtie heerredidh

Barkoe- j̄ih jieleme

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- bīevnesh gaavnedh ovmesse barkoej bījre, j̄ih nuepieh j̄ih haestemh barkoemaarkedisnie daan biejjien digkiedidh
- aarvoen bījre ussjedidh barkoem utnedh, j̄ih mij lea sj̄iere aktene hijven barkoejeliedisnie
- nuepieh j̄ih haestemh digkiedidh fasseldæmman j̄ih aarvoesjugniedæmman saemien j̄ieliemisnie j̄ih siebriedahkesne, j̄ih barkohtsvotem digkiedidh
- etihkeles dáeriesmoerh digkiedidh ektiedamme barkoejeliedasse
- buerkiestidh jieleme-, barkoevaltije- j̄ih barkoevedtjiesiebride j̄ih dej sijjiem barkoejeliedisnie, j̄ih faktovride mah baalhka- j̄ih barkoetsiehkide nænnoestieh
- nuepieh j̄ih haestemh vuarjasjidh gosse sieltem tseegkie, j̄ih áejviebiehkide olkese giesedh aktene illedahke- j̄ih balansereeknehlákosne
- aarvoem mirrestallemistie digkiedidh, j̄ih konsekvensh aktede barkoemaarkedeste mij lea nyjsenæjjaj j̄ih kaarri gaskem juakeme

Politiške j̄ih demokratije

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- goerehtidh j̄ih digkiedidh guktie j̄ijtje maahta meatan árrodh dam politiškeles systeemem tsevtsehdh, viehkine ovmesse tsevtsemekanaalh nuhtjedh
- ovmesse haestemh demokratijese buerkiestidh, gaskem jeatjah representasjovnen bījre aalkoe-almetjijstie j̄ih unnebeláhkostje
- aalkoe-almetjereaktah buerkiestidh, j̄ih saemiej j̄ijtjenænnoestimmieaktam digkiedidh
- ektiedimmieh digkiedidh stuvremevuekien, reaktastaaten j̄ih almetjereaktaj gaskem
- j̄ienebeláhkoedemokratijem digkiedidh j̄ih stuvremevuekiem j̄ih doh vihkielommes politiškeles stuvremeáárganh Nöörjesne buerkiestidh, daan nuelesne doh saemien demokrates áárganh Saepmesne
- vihkeles joekehtsh analyseradidh politiškeles krirriej j̄ih dáehkiej gaskem, saemien j̄ih nöörjen politiškesne
- vihkeles væhtah buerkiestidh dennie ekonomieles politiškesne Nöörjesne
- áejvieprinsihpide j̄ih haestiemidie digkiedidh dan nöörjen tryjjes-staatese
- digkiedidh diejvesidie ekonomieles sjidteme, jieledestandarde, jieledekvaliteete j̄ih monnehke evtiedimmie, j̄ih tsiehkien dej gaskem

Gaskenasjovnaale tsiehkíeh

Lohkehtimmien ulmieh Leah; learohkh gelkieh

- diejvesem faamoe tjierstedidh jñh vuesiehtimmieh vedtedh guktie faamoe åtnasåvva veartenesiebriedahkesne
- diejvesem globaliseringe tjierstedidh, jñh ovmessei konsekvensh globaliseringeste vuarjasjidh, joekoen aalkoe-almetji tsiehkie
- EU:n ulmieh jñh stuvremeåårganh buerkiestidh, jñh Nöörjen tsiehkiem EU:se digkiedidh
- vuesiehtimmieh gaavnedh ovmessei sårhts ovvaantojne jñh almetjereaktameadtojne, jñh digkiedidh maam EN jñh jeatjah gaskenasjovnaale aktöörh maehtieh darjodh
- buerkiestidh naan fåantoeh man åvteste muvhth laanth leah giefies jñh muvhth ræjhkoes, jñh råajvarimmieh digkiedidh juktie giefiesvoetem veartenisnie giehpiedidh
- væhtah jñh fåantoeh digkiedidh man åvteste terrorisme sjædta

Faagem vierhtiedidh

Bñhkedassh galhkuvevuvarjasjæmman

Galhkuvevuvarjasjimmie

Daltese	Öörnege
10. daltese	Learohkh edtjeh aktem galhkuvekarakterem utnedh.
Jåa1 ööhpehtimmieprogrammhh studijegoerehtæmman – programmesuerkie realfaagese jñh programmesuerkie gielese, siebriedahkefaagese jñh ekonomijese	Learohkh edtjeh aktem galhkuvekarakterem utnedh.
Jåa2 ööhpehtimmieprogrammhh studijegoerehtæmman – programmesuerkie hammoedimmiefaagese	
Jåa2 ööhpehtimmieprogrammhh idrettsfaagese jñh ööhpehtimmieprogrammhh musikhese, daanhtose jñh draamese	
Jåa2 barkoefaageles ööhpehtimmieprogrammhh	

Eksamene learoehkidie

Daltese	Öörnege
10. daltese	Learohkh maehtieh njaalmeldh eksamenese geasalgidh. Njaalmeldh eksamene gietskene dorjesåvva jñh sensureradamme sjædta.
Jåa1 ööhpehtimmieprogrammhh studijegoerehtæmman – programmesuerkie realfaagese jñh programmesuerkie gielese, siebriedahkefaagese jñh ekonomijese	Learohkh maehtieh njaalmeldh eksamenese geasalgidh. Njaalmeldh eksamene gietskene dorjesåvva jñh sensureradamme sjædta.
Jåa2 ööhpehtimmieprogrammhh studijegoerehtæmman – programmesuerkie hammoedimmiefaagese	
Jåa2 ööhpehtimmieprogrammhh idrettsfaagese jñh ööhpehtimmieprogrammhh musikhese, daanhtose jñh draamese	
Jåa2 barkoefaageles ööhpehtimmieprogrammhh	

Eksamene privatistide

Daltese	Öörnege
---------	---------

10. daltese	Vuartesjh öörnegem maadthskuvlelierehtæmman geerve almetjidie.
Jåa1 ööhpehtimmieprogrammh studijegoerehtæmman – programmesuerkie realfaagese jìh programmesuerkie gielese, siebriedahkefaagese jìh ekonomijese	Privatisth edtjeh njaalmeldh eksamenem vaeltedh. Njaalmeldh eksamene gietskene dorjesávva jìh sensureradamme sjædta
Jåa2 ööhpehtimmieprogrammh studijegoerehtæmman – programmesuerkie hammoedimmiefaagese	
Jåa2 ööhpehtimmieprogrammh idrettsfaagese jìh ööhpehtimmieprogramme musihkese, daanhtsose jìh draamese	
Jåa2 barkoefaageles ööhpehtimmieprogrammh	

Dah siejhme bihkedassh vuarjasjimmien bijre lea nænnoestamme ööhpehtimmielaaken mieriédimmesne.